

Miljömål:
*Hav i balans samt levande
kust och skärgård*

Lektionsupplägg: Klassen skriver en ”Rädda havet”-saga

Klassen läser en text om nedskräpning av våra hav och författar sedan en gemensam ”stafett-saga” om kampen mot ett nedskräpat hav.

Lärarinstruktion

Denna uppgift är anpassad för årskurs 4–6 och kan kopplas till det centrala innehållet i biologi, svenska och hem- och konsumentkunskap.

Arbetsgång

1. Högläs ”En liten berättelse om hav...” tillsammans i klassen (se sid. 2).
2. Låt eleverna diskutera frågorna till texten i bikipor följt av helklassdiskussion (se sid. 3).
3. Introducera sagoskrivandet. Gå igenom sagogenren och typiska inslag i den (se sid. 3).
4. Klassen gör en disposition för sin havsräddarsaga (med hjälp av punkter på sid. 4).
5. En elev skriver en liten bit på sagan och lämnar över till nästa kamrat tills alla fått skriva på sagan. Inledningen och avslutningen får gärna skrivas tillsammans i klassen.
6. Avsluta med att läsa upp sagan i sin helhet. Skicka gärna in er saga till Håll Sverige Rent: skola.forskola@hsr.se

Skräp i havet

Världens hav påverkas mycket av människor. Miljögifter, plast, överfiske, övergödning och främmande arter är några av hoten. Allt detta stör den biologiska mångfalden och viktiga livsmiljöer, vilket påverkar havens produktion av livsmedel och andra viktiga resurser.

I Sverige har vi ett miljömål, Hav i balans samt levande kust och skärgård, som strävar efter att Västerhavet och Östersjön ska må bra, ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden bevaras.

Miljömål:
*Hav i balans samt levande
kust och skärgård*

En liten berättelse om ett hav...

En gång, när din mormor bara var en liten flicka, var en familj ute och seglade i sin segelbåt. Solen lyste och havet var blått. Föräldrarna drack kaffe och barnen badade. Till lunch åt de smörgåsar. De hade en fin dag tillsammans. Ingen i familjen, inte ens barnen, märkte att plastpåsen som de hade haft sina smörgåsar i blåste ut över havet.

Var tror du att den gamla plastpåsen är idag?

Troligen finns den kvar i havet i små, för ögat, osynliga delar. Tillsammans med många nya plastpåsar och annat skräp som människor lämnat efter sig och fabriker släppt ut.

Nu kanske du tänker: Jaja, det ser ju inte så fint ut med plastflaskor, kapsyler, fimpar, rostiga konservburkar, trasiga gamla fiskenät och förpackningar som skvalpar i vattnet eller ligger uppskjöljda på stranden – men inte är det så farligt med litet skräp?

Då ska du veta att skräp i hav och på stränder är inte bara fult – det kan också skada våra djur. Visste du att en sjöfågel i genomsnitt har 40 små plastbitar i sin mage?

Fåglar som tror att skräpet är mat och äter det kan dö när deras magar fylls av skräp. Fåglar och fiskar kan också trassla in sig i gamla övergivna nät eller slängda plastpåsar och sakta svälta ihjäl för att de inte kommer loss.

Plast bryts ned väldigt långsamt; det kan ta hundratals, ibland tusentals år! Och naturen kan inte ta hand om plasten – den slits istället långsamt sönder av sol och vågor och blir mindre och mindre tills bitarna inte syns längre med blotta ögat. Sådana pyttesmå och ”osynliga” plastbitar kallas mikroplast och svävar idag runt i våra hav.

Mikroplasten kommer ofta från plastpåsar och annat skräp som blåst ned i vattnet men kan också komma från smink, tandkräm, raklödder och andra produkter som vi spolat ned i våra avlopp. Varje gång du tvättar en fleecetröja lossnar nästan 2000 pyttesmå plastbitar och följer med sköljvattnet rakt ut i våra hav, eftersom de är för små för att fångas upp i reningsverken.

Problemet med mikroplasten är att den äts upp av musslor och andra djur som tror den är mat men istället svälter ihjäl. Ett annat problem med plasten är att den kan innehålla gifter som kan skada växter och djur på många olika sätt.

När sopor, plast och skräp väl hamnat i havet är det svårt och dyrt att få bort det och hjälpa djuren som skadats av det. Därför är det viktigt att vi inte skräpar ned våra hav.

Hur kan vi människor bli bättre på att ta hand om våra hav? Vad kan du och jag göra?

Var med och bidra till Sveriges miljöarbete. Detta lektionsupplägg berör det specifika miljömålet: *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Mer om miljömålen hittar ni på www.miljomal.se som Naturvårdsverket ansvarar för.

Miljömål:
*Hav i balans samt levande
kust och skärgård*

Frågor till ”En liten berättelse om ett hav...”

- Vilken typ av skräp finns det i våra hav och på våra stränder?
- Varifrån kommer skräpet?
- På vilket sätt kan skräp vara farligt?
- Varför stannar gammal plast kvar så länge i havet?
- Hur kan vi förklara vad mikroplast är för någon som inte vet?
- Hur hamnar mikroplast i haven? Varför är mikroplast så skadligt?
- Vad kan vi göra för att minska nedskräpningen i våra hav?

Sagan som genre

- Karaktärerna är onda eller goda: en god fe, en elak jätte, en vacker och snäll prins. Ibland har de en magisk eller speciell förmåga.
- ”I ett land långt borta...”. Sagan utspelar sig i en obestämd miljö, i en svunnen tid.
- Sagan berättas kronologiskt, i då-tid.
- Huvudpersonen får ofta hjälp eller råd av djur eller väsen som kan tala.
- I sagan händer det magiska saker som inte skulle kunna hända i verkligheten.
- Magiska föremål och tal är vanligt. Ett förtrollat äpple. Tretal. Talet sju.
- Sagan innehåller ofta förstärkningar, liknelser, kontraster och upprepningar: ”I den djupaste sjön”, ”Långt ute i havet är vattnet så blått som kronbladen på den vackraste blåklint, och så klart som det renaste glas” eller ”Spegel, spegel på väggen där.”
- Många sagor innehåller en sensmoral: ”Gör gott så går det dig väl i livet!”
- Det goda vinner alltid över det onda!

Miljömål:
*Hav i balans samt levande
kust och skärgård*

Sagens handling och disposition

- Vem är hjältinnan eller hjälten?
- Vilka egenskaper/krafter har han eller hon?
- Hjältinnan/hjälten ställs inför ett problem – vilket?
- Vem eller vilka är hjälten/hjältinnans fiender? Vad är deras mål?
- Vilka medhjälpare eller vänner har vår hjältinna/hjälte?
- Hur löser hen problemet?
- Hur slutar vår saga?

Exempel på miljöproblem som sagan kan utgå från

Miljögifter i våra hav som utgör fara för...
Farligt skräp på stränderna som gör att...
Ett djur som farit illa av...
Flytande öar av plast i världshaven som hotar...

Centralt innehåll i läroplanen som anknyter till uppgiften

- *"Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling." (Bi, åk 4–6)*
- *"Naturen som resurs för rekreation och upplevelser och vilket ansvar vi har när vi nyttjar den." (Bi, åk 4–6)*
- *"Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag." (Sv, åk 4–6)*
- *"Språkets struktur med meningsbyggnad, huvudsatser, bisatser, stavningsregler /.../" (Sv, åk 4–6)*
- *"Skillnader i språkbruk beroende på vem man skriver till och med vilket syfte /.../" (Sv, åk 4–6)*

Citaten är hämtade från kursplanerna i Lgr 11.

Miljömål:
Hav i balans samt en levande kust och skärgård

Miljömålen i klassrummet: läs, lär, prata, agera!

Barn och unga behöver känna till dagens utmaningar och ha kunskap om miljöarbetet som pågår idag. Men en lika viktig del är att känna framtidstro och få möjlighet att vara en del av ett positivt förändringsarbete. Här har du som lärare en viktig uppgift!

Barn och unga i en hållbar framtid

Inom en generation ska de stora miljöproblemen vara lösta och för att nå miljömålen måste alla samhällsgrupper och åldrar få kunskaper om hur våra egna livsmönster påverkar världen – för det gör de! Miljömålen berör alla aktörer i samhället, från regering och statliga verk till näringsliv, kommuner, organisationer, men även enskilda som du och jag – och inte minst eleverna.

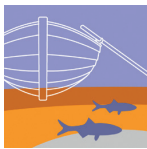
Relevant för många skolämnen

Miljömålen är de målsättningar som allt arbete med miljö och en ekologiskt hållbar utveckling ska utgå ifrån i Sverige och det är lätt att hitta kopplingar mellan målen och grundskolans läroplan. Därtill har miljömålen tvärvetenskapliga ingångar som ger utrymme för samarbete över ämnesgränserna. De kan täcka in olika delar av undervisningen inom de naturorienterade ämnena, samhällskunskap och geografi, gärna i samarbete med svenska eller engelska. Miljömålen berör alltså många ämnen och lämpar sig väl för praktiska övningar, exkursioner, lärarledda diskussioner, argumenterande texter, sagor, rollspel, debatter m.m.

Hav i balans samt levande kust och skärgård. Målet i korthet

Texten är hämtad från broschyren *De svenska miljömålen – en introduktion* som kan hittas på www.miljomal.se

Riksdagens definition

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Illustration: Tobias Flygar

Havsmiljön påverkas av fiske, spridning av miljögifter och utsläpp av näringsämnen som hamnar i haven och leder till övergödning. Främmande arter från bland annat fartygs barlastvatten eller fiskodlingar kan också etablera sig i haven. Allt detta stör den biologiska mångfalden och viktiga livsmiljöer, vilket påverkar havens produktion av livsmedel och andra viktiga resurser.

Hav, kust och skärgård erbjuder en stor mängd möjligheter till rekreation och här finns ett rikt kulturarv. Dessa värden påverkas också negativt av olika mänskliga aktiviteter. Skärgård och kustnära miljöer påverkas till exempel av hård exploatering, bebyggelse samt fartygs- och småbåtstrafik. Att bevara kulturarv med fyrar, sjöbodnar, ängs- och betesmarker försvåras i avfolkningsbygder, medan det riskerar att skadas i områden med stor fritidsbebyggelse och omfattande turism. Ökad bebyggelse och trafik försämrar även tillgängligheten för friluftslivet.

Vilka är utmaningarna?

Mycket återstår innan våra kust- och havsvatten har ett bra miljötilstånd. Eftersom haven är gränsöverskridande behövs insatser både i Sverige och på internationell nivå för att minska de utsläpp och de negativa effekter av aktiviteter som bidrar till ett sämre miljötilstånd. Samarbete för en bättre havsmiljö sker inom bland annat EU:s havsmiljödirektiv och vattendirektiv samt Helsingfors- och Oslo-Pariskonventionerna.

Hur EU:s fiskeri- och jordbrukspolitik utformas är också viktigt, liksom att skydda värdefulla områden med natur- och kulturvärden. För att kulturmiljöer ska bevaras är det även avgörande att det går att bo och försörja sig i kust och skärgård. Mer kunskap behövs också för att kunna skydda både natur- och kulturvärden.

